

Miljö- och Energidepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande om Laponiaförvaltningen

Dnr M2016/02649/Nm

Till att börja med vill jag uttrycka min tacksamhet för att jag, som samisk privatperson inte medlem i någon sameby, också getts möjlighet att ge mina synpunkter på Laponiatjuottjudus. Jag vill också ge en eloge till Laponiatjuottjudus som skött förvaltningen av världsarvet bättre än vad någon annan tidigare har åstadkommit. Det är unikt att urfolket tillåts finnas med på samma villkor i en i alla fall till stora delar svenskbyggd administration. Ett faktum som visat sig borga för kvalitet i skötseln och underhållet av världsarvet, som skapar dynamik och utvecklingspotential, som ser till att de bärande delarna för Laponias existens, natur- och kulturvärden säkerställs, som utvecklar den process av dekolonisering som är nödvändig, vilken i framtiden kan komma tjäna som ett gott exempel för andra dekoloniserande processer i samisk-svenska och samisk-samiska relationer i hela Sábmme, Sápmi, Saepmie och i bästa fall också för urfolk på andra håll i världen.

Det finns dock andra viktiga aspekter att nämna för att Laponiaförvaltningen ska utvecklas ännu mer och ges än större legitimitet. Men låt mig börja med en historisk tillbakablick, som jag sedan knyter ihop med mig själv som exempel - helt enkelt för att det är det exempel jag bäst känner till. Poängen är dock att många fler befinner sig i samma situation som jag.

Den renbeteslag som den svenska staten tvingade på samerna 1928, som blev verksam den 1 januari 1929, gjorde att den större delen av de samer som fanns i de dåvarande lappbyarna kastades ut ur gemenskapen. De samer som fick stanna kvar var endast de samer vilka staten ansåg vara renskötare. Alla de utkastade samerna förlorade sina möjligheter till vedtäkt, jakt, fiske och renskötsel, men fick dock äga ett tjugotal skötesrenar som någon renskötare i samebyn ansvarade för. Det kunde vara en kusin, farbror eller morbror.

Efter 1928 fick de utkastade inte ens längre ta slöjdmaterial i de skogar som bara några år tidigare kanske hade varit delar av deras skatteländ. Under de 88 år som denna renbeteslag har varit verksam har staten inte gjort någonting för att korrigera detta grava övergrepp på det samiska folket. Min tanke är att Laponiatjuottjudus skulle kunna vara den instans som tar täten för att synliggöra konsekvenserna av renbeteslagen från 1928 och verkar för att dessa om inte helt upphör, så i alla fall mildras.

Kan Laponiatjuottjudus verka för att vissa rättigheter i det nuvarande världsarvet återförs till ättlingar av de 1928 utkastade samerna? Detta kan till exempel gälla rätten att ta slöjdämnen. (Fler rättighetsexempel följer nedan.)

Kan någon plats i laponiaförvaltningens styrelse vikas för samer utanför renskötseln, istället för att dessa som idag ska företrädas av Jokkmokks kommun - ett sammanhang där man som same, i synnerhet i dessa tider, inte känner sig hemma?

I den samiska berättartraditionen finns mängder med nedtecknade och muntligt överförda berättelser från Laponia. Berättelser om samer och samisk kultur vilka primärt inte handlar om renskötseln. I ett blogginlägg jag skrev den 18 september 2017 nämns ett exempel: <http://kvikkjokk.nu/vid-huhttan-lever-arvet-efter-pirkit-amma/>. Inlägget finns också som bilaga till detta yttrande (bilaga 1).

Vill Laponiatjuottjudus verka för att samisk kultur i och i anslutning till världsarvet som inte direkt handlar om renskötsel i Laponia också görs publik på förvaltningens digitala plattformar, i Naturum i Stor Muorkke, mfl. platser?

Min morfar byggde en kåtaliknande byggnad vid Standárjåhkå inne i det nuvarande världsarvet som han använde som utgångspunkt för jakt efter rovdjur och för fiske på Pårekslätten. 1962 blev dock Pårekslätten en del av Sareks nationalpark och möjligheterna till jakt och fiske försvann över en natt både för honom och alla andra kvikkjokksbor. Naturligtvis utan något som helst samråd eller dialog med dem som miste sin rätt och sin möjlighet till försörjning.

Kan Laponiatjuottjudus verka för att Ortsbor och/eller samer återfår fiskemöjligheterna på till exempel Pårekslätten?

1962 bildades också Padjelanta nationalpark, där de större delarna av Badjelánnda ingick. Inför bildandet var det livliga diskussioner mellan statens tjänstemän och ordförandena för berörda samebyar, vilka tyckte att kvikkjokksborna skulle få behålla sin rättighet att jaga och fiska i nationalparken. Samebyarna hade i decennier ansett att de Ortsbor som jagade varg, järv och räv i Badjelánnda var en stor tillgång. Den tidigare ordföranden i Tuorpons sameby Isak Parfa berättade för mig att min morfar, och ett par andra jägare, fick samebyns tillåtelse att på jaktfärderna i Badjelánnda skjuta en slaktren för att klara sin proviantförsörjning. Enda kravet jägarna hade var att de skulle skära örnen av den ren som de hade slaktat. Örnen skulle sedan lämnas till berörd sameby så att samebyn ersatte renägaren.

Trots samebyarnas positiva inställning till att jägare från orten skulle få behålla sina möjligheter till jakt och fiske i Padjelanta nationalpark, var det endast Börje Danielsson från Kvikkjokk som fick ha kvar denna möjlighet, men bara under sin egen livstid.

Kan Laponiatjuottjudus verka för att andra samer än medlemmar i samebyarna återfår möjligheter att jaga och fiska i Padjelanta nationalpark på andra och mer generösa villkor än utifrån kommande turister?

När Laponia bildades 1996 kom också Tjuoldavágge, Vállásj, Tjårok och landet på södra sidan av Njoatsosjåhkå ner mot Änok att ingå. De blev en del i Kvikkjokk-Kabla fjällurskog naturreservat och blev också ett så kallat regleringsområde, vars primära syfte är att skydda djurlivet. Kvikkjokksbor och samer utanför samebyarna blev förbjudna att med skoter köra in i regleringsområdet. Möjligheten att jaga ripa och pimpla röding i mars-april som man gjort sedan skotern kom på 1960-talet, tog med ens slut. Samtidigt kan jägare försedda med hundar och tältkåtor flyga in i området i

slutet av augusti för att jaga ripkycklingar. Nöjesjägare som omfattas av en främmande jaktkultur, som inte har någon anknytning till området, som stör djurlivet, som med hagelgevär skadskjuter individer i de ännu tätt sammanhållna ripkycklingflockarna och låter tomhylsor av plast och mässing regna ner på marken. Hylsor som man ser ligga på fjällhedarna.

Under vårvintern med sitt relativt sparsamma djurliv förbjuds ortsbor att ta sig in i regleringsområdet med skoter, medan det är fritt fram för var och en att landa med helikopter i samma område och nöjesjaga med hagelgevär och hund på sensommaren och hösten när älgar och renar vandrar genom området på sin väg mellan fjäll och skog, björnarna inte hunnit gå i ide och många småfåglar ännu inte har hunnit flytta till sydligare nejder. **Vill Laponiatjuottjudus bidra till att nöjesjakten med helikopter i augusti-september stoppas i regleringsområdet?**

Kan Laponiatjuottjudus verka för att ortsbor med rötter i området och samer utanför samebyarna få tillbaka sina möjligheter att färdas i det nuvarande regleringsområdet som de gjorde innan Laponia bildades 1996?

Huhtán, Kvikkjokk, har hamnat i bakvattnet när det gäller den ekologiskt vänliga besöksnäringen. Största delen av Laponiaturismen styrs längs Vägen västerut, det vill säga till Storlule, och de stolpar som håller upp Laponias skyltningen i Kvikkjokk lutar redan. Går det att göra någon form av nya satsningar så att också Huhtán känns som en port mot världsarvet? Också som ett sätt att markera områdets dignitet. Tyvärr har kvikkjokksområdet blivit ett eldorado för motormänniskor som medför störningar på både renskötseln, för renskötarens och ortsbornas jakt och fiske och för djuren och naturen.

Vill Laponiatjuottjudus bättre utveckla Huhtán, Kvikkjokk, som ett Laponias nav för den ekologiskt hållbarare besöksnäringen?

Vad gäller tillståndsgivningen för folk som med hjälp av helikopter eller skoter vill filma och fotografera inne i världsarvsområdet, så har tidigare varit betydligt svårare för en liten lokal aktör med mycket god lokalkännedom att få tillstånd, än för stora kommersiella bolag. Detta trots förbudet mot kommersiell verksamhet i framför allt nationalparkerna. Överhuvudtaget är förbudet mot kommersiell verksamhet en knepig sak med svår gränsdragning, och självklart ska, som ett led i lokala och samiska näringslivssatsningar, personer med dokumenterad lokalkännedom och dokumenterat ursprung i området premieras. Dessutom blir prägeln på de lokalt sammanställda exempelvis filmproduktionerna, mer initierade och seriösa än de utifrån kommande filmbolagen, vilket som en sidoeffekt gynnar världsarvet och Laponiatjuottjudus.

Vill Laponiatjuottjudus arbeta för att lokala film- och fotoaktörer med dokumenterad lokalkännedom i Jokkmokk och Gällivares kommuner prioriteras vid ansökningar om landningstillstånd och tillstånd att använda skoter i Laponia för att lättare förmå utföra sitt arbete?

I Sjävnjá, världsarvet Laponias östra del, har Boliden Mining och LKAB tre pågående undersökningstillstånd efter järnmalm, guld, silver och koppar. Bolagen har i kraft av Minerallagen rätt att köra med skogstraktorer, fyrhjulingar och borrhjull i Laponias urskogar för sina undersökningsarbeten. De har också rätt att fälla träd som står i vägen och släppa ut vatten som kyler borrhjullarna och kax - av borrhjullarna söndermalt berg. Kaxets innehåll är av obestämbar art. Det kan röra sig om giftiga tungmetaller och/eller uran vilka kan ge skador

på miljön.

Kan Laponiatjuottjudus verka för att undersökningsarbeten inne i världsarvet upphör, så att de värden som världsarvsstatusen bygger på inte hotas?

Den nya kartan över Muttos som Laponiatjuottjudus har tagit fram tillhör de värdefulla och konkreta insatser förvaltningen har åstadkommit. På den karta över Muttos som Laponiatjuottjudus gett ut saknas vissa viktiga ortnamn. Bland annat namnet på det markanta berg i parkens västra del varvid E45 passerar. Enligt renskötare i Unna Tjerusj heter berget (658 m.ö.h.) Baktestubba, men benämns på kartan som Oarjemus Stubba.

Det är viktigt att lulesamiska ortnamn i det lulesamiska kulturlandskapet som namnges på kartorna och/eller dokumenteras i annan form så långt det är möjligt. Det handlar om kulturarvet, men också om en viktig bas för ett hotats språks överlevnad.

Kan Laponiatjuottjudus initiera ett projekt där äldre renskötare och eventuellt andra kunniga personer intervjuas om platser som saknar namn på de nuvarande kartorna?

Sammanfattning

- Laponiatjuottjudus har förvaltat område bättre än någon institution har lyckats med tidigare.
- Själva organisationen och upplägget av förvaltningen är ett viktigt led i en dekoloniseringsprocess och ett sätt att öka det samiska självbestämmandet.
- Samer utanför samebyarna och orsbor i Laponias närområde har inte upplevt några skillnader som berör just dem i och med att Laponiatjuottjudus tog över förvaltningen.
- Det vore önskvärt om Laponiatjuottjudus hittade strategier för att inlemma också samer utanför samebyarna i förvaltningen.
- Det vore önskvärt att Laponiatjuottjudus verkade för att till exempel genom ett pilotprojekt återföra vissa rättigheter som samer utanför samebyarna miste i och med renbeteslagen 1928.
- Det vore önskvärt att Laponiatjuottjudus vidtog konkreta åtgärder dels för att höja Huhttán/Kvikkjokks status som port in till Laponia och dels för att dokumentera de lulesamiska ortsnamnen i området och se till att dessa så långt som möjligt kommer in på kartorna.

Med vänliga hälsningar!

Remissinstans 128 Tor Lundberg Tuorda

Randijaur den 22 september 2017

Adress: Randijaurvägen 12, 962 98 Randijaur
Telefon: 070-2300955

Bilaga 1:

Vid Huhtán lever arvet efter Pirkit Amma

”Pirkit-Amma var född i trakten av Kvikkjokk och hade en bror vid namn Niila och en syster Magga. Dessa bröder hade sitt vår och höstviste på södra slutningen av Rauna-berget, norrut från Kvikkjokk, cirka tolv kilometer, vid sjön Tatas norra strand. Då Amma var liten pojke och odygdig brukade föräldrarna säga, att om Amma inte var snäll, skulle ’Vaapalis’, pärlugglan, komma och taga honom. Amma hade ju allt emellanåt hört denna fågels underliga läte om vårvällarna i skymningen. En afton då han hörde detta ljud tog han emellertid, i smyg, sin faders vargspjut och begav sig åt det håll lätet hördes. Till slut kom Amma till en liten luden gran, varifrån det underliga lätet, som kan återgivas som povovovovo-povovovovo och så vidare, ideligen upprepades. Vid närmare betraktande av granens inre, får så Amma se den fågelliknande varelsen och tänkte: ’Nu ska jag då ta reda på om det är någon övernaturlig varelse eller ej’, tog sikte med spjutet och kastade detta mot fågeln som fastnade på spjutet och dog. ’Jaha’, tänkte Amma, ’det var ju bara en liten oskyldig fågel’”. (Nedtecknat av Johan Holmbom i Njunjes väster om Huhtán, Kvikkjokk)

Pirkit Amma var också intresserad av finmekanik och hade i sin kåta borrar, lödutröstning, mejslar, med mera. Han brukade anlitas till att löda fast korn på gevär, men också att rätta gevärspipor som hade blivit krokiga. Han stod i förbund med järven och var lärjunge till den omtalade stornåjden Unnasj. Han hade synska förmågor, och kunde styra skeenden med tankens hjälp.

Erik Holmbom i Njunjes har nedtecknat en av Pirkit Ammas sanndrömmar. Efter att Amma slog upp ögonen efter en övernattnings i Njunjes yttrade han:

”Jo, jag tror att det ska komma ett främmande folk till dessa trakter som liknar mera djur än människor i det de gå klädda helt och hållet i skinn”.

Då frågade husfolket Amma om det främmande folket kunde tänkas vara farliga eller annars otrevliga att umgås med:

”Nej, tvärt om, de är riktigt bra folk och äro mycket gästvänliga”, svarade han.

I början av förra seklet kom tvångsförflyttade nordsamer till Kvikkjokksområdet. Detta folk var mycket riktigt helt klädda i skinn och mycket trevliga och gästfria.

En annan historia förtäljer att Pirkit Amma blev kär i en flicka och därför gav henne några silverföremål. Men Amma fick nobben av flickan, och hon återlämnade silvret som han gömde i en klippskreva. Erik Holmbom berättar:

”Efter detta vandrade så Amma utan något bälte på sin kolt. Detta att gå utan bälte var tecken på att något mystiskt var i görningen. Pirkit-Amma gick omkring på detta vis i

Jokkmokk på marknaden där. Inte långt därefter dog flickan.”

Ovanstående texter finns med i boken Vid Vägs ände (Arena 1994) som jag gjorde tillsammans med Hans Anderson. Hans skriver att han i samtal med Lars Pirak och i olika berättelser läst att Pirkit Amma lärt sig mycket av den gamle Unnasj, vilken för sina tjänster fick tobak i utbyte. I sin skinnväska ska Amma haft en tand av en död människa och, vilket Nils Antti Pirtsi berättade för Hans, fingrar från en människa. Fingrar som han tog fram och plockade med när han sökte svar om hemliga spösmål. Nils Antti nämnde också att Amma lär ha haft en skafftrumma gjord av en náhppe, ett kärl som användes av samerna när de mjölkade renar. Ammas náhppe/trumma hade ett skinn spänt över urholkningen, vilken var bemålad av tecken.

I vår bok skrev också Hans att Amma inte bara utövade sin kraft i tysthet, utan även då det fanns många vittnen, inte minst då sinnet rann till. Erik Holmbom, återger här ännu en historia:

”Någon gång i början av juli månad brukade alltid alla lappar både från Jokkmokks och Arjeplogs socknar fara till närheten av Sulitelmas fjäll för att skingra sina renar. Någon dag var ett lag på 25 å 30 lappmän sysslösa och fördrev tiden med bland annat stenlyftning i och för att pröva styrkan. Pirkit-Amma var även med, fast endast som åskådare. Så småningom framgick att Arjeplogs-lapparna voro de starkare. Nu började dessa uttala spefulla ord om Jokkmokkslapparna och sade att det inte var någon mening för dessa ynkryggar att ställa upp vid sidan om Arjeplogslapparna... Amma säger ingenting men har i tysthet blivit arg. Så utbrister han: 'Nu ska ni börja lyfta på nytt'. Arjeplogarna hugga i med alla krafter men kunna ej rubba stenarna det minsta. Då säger Amma: 'Nå huru blev det nu med här starka, skrytsamma sörlapparna?' Ingen lyfte mera. Man förstod att Pirkit-Ammas magi hade verkat. Man fick respekt.”

I vid vägs ände nedtecknade Hans Anderson att ingen vet när Pirkit Amma vare sig föddes eller när han dog, men det stämmer inte. Återkommer om det längre fram. Så långt vår bok.

Onekligen rönt Pirkit Amma stor aktning. Ända sedan barnsben har jag hört talas om denne man som mer än någon annan finns kvar i de muntliga berättartraditionerna. Han var nåjdlärling och ägde minst en trumma. Om han använde den eller någon annan trumma vet jag inte. Hur han använde trumman vet jag inte heller. Kolonisationen med prästerna i spetsen fick till stora delar samernas trumkunskafer och religion att försvinna. Även 1891 då Amma sålde en skafftrumma med konstfärdigt gjord "trumpinne" till en samlare i Jokkmokk. Något som fick forskaren och amanuensen vid statens historiska museum Gustav Hallström att gå i taket, vilket han gav uttryck för i en skrift han gjort om "lapptrummor":

”Lule lappmark. Angående förhållandena i denna lappmark har jag åtsport doktor F. Svenonius, som benäget meddelat följande. På upprepade förfrågningar om spåtrummor lämnades ibland beskedet, att de användes att trumma på samt att visarens gång mellan figurerna förutsade det eller det, men lika ofta stod man alldeles oförstående för frågan. Formen på trumman var ej alls känd, hvilket bäst bevisades genom ett falsarium som gjordes af den så kallade Pirkit-Amma (Amma Larsson). Den var ett monstrum med en vanlig »näppe», mjölkskål, till stomme. Amma prackade emellertid denna trumma på en ifrig samlare såsom äkta. Säkert är det samma falsarium som nu befinner sig på Nordiska Museet. Den inköptes - jämte sin monstruösa hammare, som fullständigt saknar hvarje spår af tradition - af jägmästare H. Nordlund 1891 från turpun-lappen »Amma Larsson Prikil». Den kallas »niuorris», hvilket

endast betyder >af trä> eller något liknande. Ordet är enligt prof. Wiklund alldeles hopgjordt och omöjligt.”

Ett arrogant kolonialt yttrande av en förmåga från en främmande kultur. Vad visste väl han? Äkta eller inte äkta? Amma kunde dock, troligen, vara en aning spjuveraktig mot höga herrar från Stockholm. Herrar som i sekler utnyttjat samerna i Huhtán och i övriga Sábmme.

Amma var tjärroka, en sábmme som levde på lågfjäll och i skogar norr och nordöst om Huhtán, i det nuvarande världsarvet Laponia. Han försörjde sig på jakt, fiske, finmekanik och renskötsel. Han var känd som biernna skuorgga, en stor björnjägare. Och finurlig fiskare. Sture Danielsson från Kvikkjokk berättade att Amma brukade ljustra röding på sensomrarna under fallet i den nedre delen av Njoatsosjáhká. På nätterna tände han en stor eld på klipporna och fiskarna drogs till eldlyuset. Så stod han vid elden beväpnad med ljustret och lång fork så han kunde nå fiskarna nere i aggan under fallet. Troligen hade han själv löst fast ljusterspetsarna.

Pirkit Amma ägde ett fåtal renar. Johan Rassa från Jáhkágasska tjiellde berättade för mig att ett år, när alla renskötare i sedvanlig ordning flyttat ner till skogarna vid Jokkmokk och längre österut på vinterbete, stannade Amma kvar med sina renar i Boarek. Han torde ha haft en skötare i samebyn byn som i vanliga fall skötte om hans renar. Men inte nu. Han kände på sig att betet skulle bli dåligt i skogslandet och lät sina renar beta hela vintern i det stora hålster (fält av stenblock) som finns vid vistet. Och mycket riktigt blev det ett fruktansvärt nödår med många renar som svalt ihjäl i skogslandet. Ammas djur överlevde dock genom att slicka lav som växte på stenarna.

Amma har också, mer än någon annan, bidragit till att flera platser i naturen vid Huhtán bär hans namn. Dock finns inga av de namnen med på kartorna.

Som Pirkit valln (vallen) i närheten av Jáhkágasska tjielldes höst- och vårviste i Boarek. I början av 2000-talet visade Per Ingvar Huosi mig lämningarna av Ammas boplatz och hans vall, där Amma och hans syster troligen mjölkade både getter och renar. Bara stolpen till hans njalla stod kvar. Underlaget till stolpboden låg på marken och dess bräder hade turisterna eldat upp. När jag var bildredaktör för boken Jokkmokks natur och kultur genom tiderna fick jag fri access till museet Ájtttes bildarkiv. I två lådor låg kontaktkopior gjorda från sarekforskaren Axel Hambergs glasplåtar. Bilder som tidigare ansetts försvunna. Vilket återfynd, vilken skatt! Jag bläddrade bland kopiorna och där var bilder på glaciärer och apparatur, på hästtransporter och renklövningar av utrustning till Hambergs olika forskningsstationer, med mera. Där fanns också bilder på många av Hambergs medhjälpare. De närmaste var namngivna, som Pavva Lasse Nilsson Tuorda och Lars Nilsson Tuorda, i övrigt innehöll bildtexterna på folk mest benämningar som lappar här och lappar där.

Så framträder en bild som får mig att nära nog tippa från stolen där jag satt. ”Vid Pirkit Ammas kåta i Pårek” stod det. Bilden tagen någon gång under 1910-talet. Sju getter utanför den typiskt lulesamiska näverkåtan. I bakgrunden skymtar Ammas njalla. Samma njalla som jag fotodokumenterade resterna av när jag passerade där med min sambo Åsa i oktober 2009. Vid kätadörren står Amma och vid sin sida har han troligen sin syster Magga. Om Amma levte när renbeteslagen 1928 förverkligades hade också han blivit utslängd från Tuorpons lappby. Och så hade han begått brott mot denna lag som tvingades på samerna. Varje familj fick endast äga fem getter, nämligen. Ett faktum som gäller än idag, som så många andra detaljstyrningar och galenskaper som staten hittat på.

Pirkittjärn är en annan plats där jag fått höra att Pirkit Amma bruka hålla till i sin tältkåta när han var på björnjakt. En senhöst gick jag dit med Åsa. Det var en tum snö på marken och jag analyserade terrängen runt den grunda tjärnen och funderade var någonstans Amma egentligen kunde hade bott. Vi strosade runt strandkanten, men det var blött och slygt. Enda platsen som kunde passa var en liten ås med björkskog en bit från den södra stranden. Själva sökte vi också en någorlunda jämn plats där vi kunde sätta upp vårt tält. Uppe på åsen fanns bara en enda plätt som var slät. Jag gick fram och sparkade bort snön och på en gång framträder en rektangulär arran. Pirkit Ammas kåtaplats. Otroligt! Vi placerade tältet på denna yta, den enda tältplats som överhuvudtaget gick att finna vid tjärnen. Funderade på hur många andra samer som skulle vilja övernatta på just denna plats? Vi samlade ved, gjorde eld och jag funderade på om man verkligen måste gå ända ner till tjärnen för att hämta vatten? Satt mig in i Ammas situation. Nog borde han ha ordnat det mer bekvämt för sig. Tittade runt på bakre kanten av åsen, och där, fem meter bort, nere mellan kvistar och björkstammar syntes en liten vattensamling. Det var en liten ajá, kalkkälla, och dess kanter var stensatta. Pirkit Ammas stensättning, med flata stenar i fyrkant. Det kändes oerhört mäktigt att hitta Ammas kåtaplats. Här bevakade han sluttningen av Sähkök, troligen med en kikare. Men med blotta ögat torde det också ha gått att se björnarna som betade på de av kråkbär rika åsarna som löper nedför fjället. På Ammas tid kring förra sekelskiftet, bör det ha gått betydligt lättare att kunna upptäcka viltet eftersom det knappast fanns någon björkskog på fjällsluttningen då. Amma använde mest troligt spjut som jaktvapen, knappast den inte alltid så pålitliga mynningsladdaren. Vi sov mycket gott i vårt tält.

Pirkitsten. 1991 ledsagade Sture Danielsson mig till denna plats ett par kilometer öster om Stuur Tságak i Änok. Ett stort stenblock mitt i den frodiga granskogen med sláhppa, ett överhäng, där Pirkit Amma hade haft sitt krypin. En liten arran. Taket på överhänget var svart av eldrök. Gräs växte ymnigt i ytterkanten, troligen gödlat av resterna från Ammas köksbestyr.

För att komma underfund med släktförhållandena och om det verkligen stämmer att Pirkit Amma inte existerar i kyrkboken, kontaktade jag släktforskaren Agneta Silversparf. Och nu framträder allt supertydligt. Amma var en Tuorda, men märkligt nog var det bara han och hans äldsta syster som tog efternamnet Pirkit – efter sin farmor.

Amma Larsson Pirkit föddes den 16 januari 1842 i Tuorpon, Kvikkjokk som son till Lars Nilsson Tuorda, född 1802-15-16, död 1882-12-30 och Ibba Pannasdotter Rassa, född 1798-12-23, död 1868-10-23.

Amma hade fem syskon, Anna Larsdotter Pirkit, född 1824, Elli Larsdotter Tuorda, född 1827, Kristina Larsdotter Tuorda, född 1829, Magga Larsdotter Tuorda, född 1833 och Nils Larsson Tuorda, född 1836.

Enligt Agneta är jag fyrmänningsbarnbarnbarn till Amma

Tor L. Tuorda, Huhtán den 18 september 2017.